

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Юридичний факультет
Люблінський католицький університет Івана Павла II
(м. Люблін, Республіка Польща)
Факультет права, канонічного права та адміністрації
Університет Масарика (м. Брно, Чеська Республіка)
Юридичний факультет
Трнавський університет у Трнаві (м. Трнава, Словачька Республіка)
Юридичний факультет
Карловий університет в Празі (м. Прага, Чеська Республіка)
Гуситський теологічний факультет
Грацький університет імені Карла і Франца (м. Грац, Республіка Австрія)
Центр східноєвропейського права
Мішкольцький університет (м. Мішкольц, Угорщина)
Юридичний факультет
Західний університет ім. Васіле Голдіш (м. Арад, Румунія)
Юридичний факультет
Центр правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок
військового вторгнення
Національної академії правових наук України
та ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

МАТЕРІАЛИ
XIV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ.
ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ
ПРАВОВИХ СИСТЕМ КРАЇН
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ»**

28–29 квітня 2022 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

НАУКОВА РАДА КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова наукової ради конференції – **Лазур Ярослав Володимирович** – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Розач Олександр Янович – доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Ks. prof. dr hab. Sitarz Mirosław – проректор, завідувач кафедри публічного та конституційного й церковного права Люблінського католицького університету Івана Павла II (Республіка Польща);

Dr. hab. prof. KUL Herbert Andrzej – декан факультету права, канонічного права та адміністрації Люблінського католицького університету Івана Павла II (Республіка Польща);

Doc. JUDr. Mgr., Ph.D. Škop Martin – декан юридичного факультету Університету Масарика (Чеська Республіка);

Doc. JUDr. Ing., Ph.D. Radvan Michal – заступник декана з міжнародних та зовнішніх зв'язків Університету Масарика (Чеська Республіка);

Prof. JUDr. Mgr., Ph.D. Olšovská Andrea – деканка юридичного факультету Трнавського університету в Трнаві (Словацька Республіка);

ThLic. Mgr., Th.D. Moravčíková Michaela – заступник декана з розвитку юридичного факультету Трнавського університету в Трнаві (Словацька Республіка);

Doc. ThDr., Ph.D. Kamila Veverková – деканка гуситського теологічного факультету Карлового університету в Празі (Чеська Республіка);

Prof. ThDr., Dr.h.c. Jan V. Lášek – заступник декана гуситського теологічного факультету з наукової роботи та міжнародних зв'язків Карлового університету в Празі (Чеська Республіка);

Univ.-Prof. DDR. Dr. h.c. Wieser Bernd – директор Центру східноєвропейського права, заст. декана юридичного факультету Грацького університету імені Карла і Франца (Республіка Австрія);

Prof. Dr. Csilla Csák – деканка юридичного факультету Мішкольцького університету (Угорщина);

Assoc. Prof. Dr. Barzó Tímea – завідувач кафедри цивільного права Мішкольцького університету (Угорщина);

Assoc. Prof. Ph.D. Remus Daniel Berlingher – декан юридичного факультету Західного університету імені Васіле Голдіш (Румунія).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова організаційного комітету – **Смоланка Володимир Іванович** – доктор медичних наук, професор, ректор ДВНЗ «УжНУ»;

Заступник голови організаційного комітету – **Менджул Марія Василівна** – докторка юридичних наук, професорка, заступниця декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Заступник голови організаційного комітету – **Білаш Олександр Володимирович** – кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Андрушко Андрій Васильович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Берч Вероніка Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ»;

Белов Дмитро Миколайович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ»;

Бисага Юрій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ»;

Болдіжар Сандра Олександрівна – докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Булеца Сібілла Богданівна – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Заборовський Віктор Вікторович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Карабін Тетяна Олександрівна – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Котляр Ольга Іванівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Переш Іван Євгенійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ «УжНУ»;

Ревуцька Ірина Емілівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного публічного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Рошканюк Вадим Михайлович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського права ДВНЗ «УжНУ»;

Савчин Михайло Васильович – доктор юридичних наук, професор, директор НДІ порівняльного публічного права та міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Свида Тетяна Олександрівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Ступник Ярослав Валерійович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Черевко Павло Павлович – кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Фрідманський Роман Михайлович – кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Хохлова Ірина Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, заступниця декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

3 – 18 **Закарпатські правові читання. Трансформація національних правових систем країн Центральної та Східної Європи в умовах сучасних викликів** : Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 28–29 квітня 2022 р. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 424 с.

ISBN 978-966-992-774-3

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на XIV міжнародну науково-практичну конференцію «Закарпатські правові читання. Трансформація національних правових систем країн Центральної та Східної Європи в умовах сучасних викликів», яка відбулась на базі Ужгородського національного університету 28–29 квітня 2022 р.

УДК 34(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. СИНЕРГЕТИКА ПРАВА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, СОЦІОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

Нові акценти в захисті прав людини у практиці Конституційної Ради Французької Республіки (справи за 2021–2022 роки) Бадида А. Ю.	14
Knowledge of a foreign language as a component of professional and communicative image Bokshorn A. V.	19
Становлення та розвиток інституту притулку в міжнародному праві (X – XX ст.) Головач А. Й.	22
Юридичні підвалини формування торговельних марок на українських землях у першій половині XIX ст. Дружкова І. С.	26
Поняття конституційного контролю в Україні: деякі аспекти Лопушанська-Гондорчин М. А.	29
Методологічні основи свободи як категорії, що виражає природну сутність людини Луцький Р. П.	31
Політико-правові аспекти діяльності релігійних організацій в Україні Палінчак М. М.	34
Соціологічні теорії походження права Переш І. Є., Фрідманський Р. М., Когут М. Г.	37
Правові питання щодо розуміння земель рекреаційного та водного призначення як окремих складових екологічної мережі Петрецька Н. І.	41
Основні засоби подолання колізій в сучасному українському законодавстві Погребняк С. П.	44

Розуміння категорії обов'язку у поглядах французьких мислителів Е. Ла Боесі та М. Монтень Попович Т. П., Бариська Я. О., Телеп Ю. В.	49
Метамоdern у праві: про його витоки Савчин М. В.	53
Правове регулювання прав, свобод та інтересів людини і громадянина: абсолютна визначеність чи свобода форми і змісту Самбор М. А.	57
Принципи правової визначеності та пропорційності в умовах правового режиму воєнного стану Смородинський В. С.	61
Цифрова трансформація публічного міжнародно-правового простору, цифрове право і цифрова дипломатія в умовах поліцентричного світоустрою: інституціоналізація національних правових систем Цвігатий В. Г.	65
НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: УКРАЇНА І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
The Tax Obligation from the Perspective of the Principle of the Citizens' Trust in the State Kobylski P.	70
Реалізація принципу народного суверенітету – фундамент належного функціонування демократичної правової держави в Україні Берч В. В., Пирога І. С.	73
Парадигма гарантування прав та свобод осіб в умовах введення воєнного стану Бисага Ю. М.	76
Місьцеве самоврядування в США Біла-Тюріна Ю. З.	79

Нормативно-правове регулювання забезпечення екологічної безпеки військової діяльності Васильчук Л. Б.	83
Людська гідність як основний критерій захисту в умовах воєнного стану Грищук О.	87
Проблеми комунікації ОТГ та місцевого населення Дербаль К. І.	92
Проблеми місцевого самоврядування України: сучасний стан та шляхи вирішення проблеми Довбуш О. С.	98
Взаємодія органів місцевого самоврядування із загонами територіальної самооборони Лемачок Д. І.	105
Корупційні зловживання в органах місцевого самоврядування: окремі аспекти Лукач А. В.	108
Заборона політичних партій в умовах воєнного стану Лук'янов Д. В.	112
The constitutional and legal category of «decent living conditions» as a human right and an integral characteristic of a legal state Onyshchuk I. I.	115
Проблеми організаційно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів законодавчої ініціативи з органами державної влади та суддівського врядування в Україні Плакса В. І.	119
Конституційно-правове регулювання права на освіту: європейський дискурс Продан В. І.	123
Місцевий референдум. Перспективи введення Савчук А. Ю.	127

Правова характеристика повноважень посадових осіб органів місцевого самоврядування Семйон І. В.	132
Проблеми існування місцевих держадміністрацій та шляхи вдосконалення Тодер В. В.	137
Європейське об'єднання територіального співробітництва як форма розвитку транскордонного співробітництва Фетько І. І.	142
Особливості реалізації конституційного права громадян на звернення до суду у воєнний час Шелевер Н. В.	145
Дискреційні повноваження регулятора у сфері енергетики в Україні Янєв М. О.	148
НАПРЯМ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	
Альтернативна (невійськова) служба в Україні: істинність релігійних переконань як умова заміни військового обов'язку Білаш О. В.	152
Правові гарантії фінансової безпеки щодо надання допомоги Україні після війни Білоус В. Т., Тернушак М. М.	156
Взаємозв'язок якості освіти та якості освітньої діяльності у роботі закладів вищої освіти Ворон Д. Л.	158
Зарубіжний досвід правового регулювання адміністративних процедур Гаріфуллін М. В.	162
Адміністративно-правовий захист прав дітей в Україні Гачак-Величко Л. А., Ролук О. В.	165

Адміністративно-правове забезпечення захисту персональних даних в умовах воєнного стану Головацький Н. Т.	168
Співвідношення економічних принципів оподаткування та засад податкового законодавства Дамірчиєв Мушфік Іскендер огли	172
Особливості організації митного контролю та пропуску гуманітарної допомоги під час воєнного стану Дорофєєва Л. М.	176
Особливості визначення конфлікту інтересів у відносинах адвоката з клієнтом – юридичною особою Заборовський В. В.	179
Універсальні міжнародні стандарти доступу до адміністративного судочинства Завидняк А. В.	182
Правове регулювання внутрішньо переміщених осіб як інститут міграційного права Карабін Т. О.	186
До питання вдосконалення правового режиму адміністративного договору Козар Ю. Ю.	189
Проблеми виконання судового рішення в адміністративних справах Олашин В.	192
Правова реформа поліцейських сил Чеської Республіки: щодо законодавчого забезпечення Копча В. В.	194
Особливості правового регулювання оплати праці освітян під час оголошення воєнного стану Тимчак В. В.	199
Нові пріоритети в діяльності Державної міграційної служби Трачук П. А.	203

НАПРЯМ 4. ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО НА СТИКУ ЦИФРОВИХ ЗМІН

Structure of the Hungarian Pension System Judit Barta	207
Legal status of the succession manager. Comments against the background of the succession management – a new institution in the Polish inheritance law Pawel Widerski	212
The Renewable Hungarian Copyright Law in the Light of Digital Development Edit Sápi	216
Legal definition of family and legal protection of marriage and same-sex partnerships in Central-Europe Tímea Barzó	221
Civil Law Protection of the Reputation of the Legal Person in Hungary and in the International Context Zita Nyikes	227
Страхування діяльності організатора атракціону: інноваційний крок для підвищення ефективності системи Бабійчук В. М.	232
Медична помилка при воєнному стані Булеца С. Б.	236
Peculiarities of legal regulation of copyright and related rights during the digital transformation of civil relations Vudvud K. S.	240
Особисте немайнове право юридичної особи на місцезнаходження Давидова Н. О.	244
Критерії визначення малозначних справ у цивільному процесі в порівняльно-правовому контексті: Україна та країни ЄС Зелінська С. А.	248
Проблеми правового регулювання електронних правочинів за цивільним правом України Змикало О. І.	252

Форми реалізації цивільно-правових відносин волонтерської організації	
Калько А. І.	258
Правовий статус криптовалюти в країнах Африки	
Логойда В. М.	262
Чи можуть смарт-контракти замінити комерційних посередників?	
Манзюк В. В.	266
Ведення бізнесу в умовах війни: нові виклики та реалії	
Маркулинець А. А.	270
Усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в період воєнного стану	
Марчук В. О.	273
Значення принципу найкращих інтересів дитини в умовах воєнного стану	
Менджул М. В.	277
Правові наслідки вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності	
Надьон В. В.	280
Обмеження права власності в період введення воєнного стану	
Нечипорук Г. Ю.	283
Правова природа обмежень свободи договору	
Расько Ю. О.	286
Наукові витoki розвитку правового регулювання підстав створення сім'ї	
Ревуцька І. Е.	288
Тенденції правової охорони авторського права у цифровому середовищі	
Тарасенко Л. Л.	293
Принцип безпосередності цивільного процесу	
Феннич В. П.	296
Часові аспекти укладення мирової угоди в цивільному процесі	
Юраш І. І.	298

НАПРЯМ 5. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТРУДОВОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА

Соціальний захист дітей під час збройних конфліктів: актуальні питання та виклики сьогодення Абдель Фатах А. С.	303
Відпустки, їх види та порядок надання: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн Ванюшкін О. О.	307
Значення права на працю в системі прав людини Василенко Е. Е.	310
Забезпечення першочергової виплати заробітної плати в умовах воєнного стану Гордієнко Т. О.	312
Охорона праці жінок у зв'язку з вагітністю Ільчук А. В.	317
Ринок праці в Україні: характеристика та пріоритети Карпенко Р. В., Зибіна А. С.	321
Модернізація зайнятості населення: сучасний стан та перспективи Карпенко Р. В.	323
Заборона примусової праці як принцип трудового права Крїчфалушій В. В.	325
Перспективи пенсійної реформи в умовах економічної відбудови України Рошканюк В. М.	330
Зарубіжний досвід вирішення трудових спорів Сятиня Н. В.	334
Аналіз правових позицій Верховного Суду по розірванню контрактів Тиха К. І.	338
Особливості працевлаштування та роботи неповнолітніх в Україні Цибик І. В.	342

Особливості прийняття на роботу прокурорів Шимончинець Р. А.	345

НАПРЯМ 6. ПОСТПАНДЕМІЧНА ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО

Особливості застосування категорій «добросовісність» та «зловживання правом» при визначенні меж податкового планування Греца С. М., Греца Я. В.	348

Обов'язкова вакцинація від COVID-19: правові аспекти Доді К.	352

Уроки пандемії або як митний постаудит допоможе розв'язати проблеми Дорофєєва Л. М., Бадов Е. А.	357

Відтворення та структурна модернізація економіки: цілі та умови реалізації Калініченко З. Д.	361

Правові аспекти регулювання ринкової економіки: міжнародний аспект Ковальчук І. В.	364

Інклюзивна освіта в Україні Хохлова І. В.	369

НАПРЯМ 7. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Кримінальне законодавство держав Європи та Азії про відповідальність за насильницьке зникнення Андрушко А. В.	372

До питання кримінальної процесуальної форми в умовах воєнного стану (аксіологічний вимір) Глинська Н. В.	379

Конвенційні процедури у кримінальному процесі України Демура М. І.	384

Проблеми нормативної протидії колабораційної діяльності за Кримінальним кодексом України Кузнецов В. В., Сийплові М. В	388
Детермінанти вчинення злочинів терористичної спрямованості Маслюк О. В	392
Звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру Навроцька В. В.	397
Об'єкт бездіяльності військової влади у доктрині кримінального права Надоєв А. А	401
Формування стресостійкості як складового елементу професійно-психологічної підготовки працівників правоохоронних органів Нестерова І. А., Софілканіч О. В	406
Корупція як загроза національним інтересам і безпеці України Ступник Я. В.	410
НАПРЯМ 8. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (XX–XXI СТОЛІТТЯ): МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЧИТАННЯ, ПРИСВЯЧЕНІ ПАМ'ЯТІ ГЕОРГІЯ ДИНИСА	
Механізм вирішення спорів у СОТ як спосіб вирішення міжнародних торговельних конфліктів Панасенко Д. В	415
Політико-правові відносини Угорщини з Католицькою церквою в міжвоєнний період Палінчак М. М., Ронай Л. М.	418
Особливості співробітництва Рахункової палати в рамках ІНТОСАІ як вищого органу аудиту України Пацкан В.В.	422

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Шелевер Наталія Василівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Доступність до суду – невід’ємний елемент права на справедливий суд. П.Д. Гуйван зазначає, що «...сама конструкція ст. 6 Конвенції була би безглуздою та неефективною, вона не захищала б право на те, що справа взагалі буде розглядатися. Сама конструкція права на справедливий суд стала би безглуздою та неефективною. Адже, Конвенція спрямована на те, щоб гарантувати не теоретичні або ілюзорні права, а права, здійснені на практиці і ефективні. Це особливо відноситься до доступу до правосуддя в світлі того значення, яке має в демократичному суспільстві право на справедливий судовий розгляд. Тож Конвенція реально захищає право на те, що справа взагалі буде розглядатися, відтак право на справедливість включає можливість доступу до суду як свій елемент»¹.

Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан. В Указі зазначається, що «у зв’язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»².

Проте в умовах воєнного стану конституційне право громадян на звернення до суду не може бути обмежене. Конституційний Суд України ч. 1 ст. 55 Конституції України у своєму рішенні від 25 грудня 1997 року (справа за зверненням жителів міста Жовті Води) розтлумачив так: «Кожному гарантується захист прав і свобод

¹ Гуйван, П.Д. (2019). Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами. Харків: Право. С. 133.

² Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>> (2022, березень, 10).

у судовому порядку. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Відмова суду в прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі ст. 64 Конституції України не може бути обмежене»³.

У рішенні ЄСПЛ у справі *Bellet v. France* зазначається, що право на доступ до суду має «застосовуватися на практиці і бути ефективним»⁴. В умовах воєнного стану робота судів в Україні не припинена і в тій частині України, де не ведуться бойові дії, суди працюють. Станом на 21 березня 2022 року лише близько 20% місцевих та апеляційних судів не працюють, а повністю зруйнованими є Ізюмський міськрайонний суд Харківської області, Харківський апеляційний суд та Бородянський районний суд Київської області. Для забезпечення доступу до суду Державна судова адміністрація України змінила територіальну підсудність 116 судів. Наразі судова система України забезпечена системами супутникового зв'язку StarLink, яка забезпечує суди безперервним зв'язком.

Якщо проаналізувати практику ЄСПЛ, то право на ухвалення рішення у справі є складовою права на доступ до суду. Е.Л. Трегубов зазначає, що «у справі «Балацький проти України» заявник скаржився на те, що він був позбавлений доступу до суду, оскільки районний суд відмовився постановити будь-яке рішення у його справі про незаконне переведення. ЄСПЛ вказав, що Уряд не надав переконливого пояснення, чому національні судові органи не постановили остаточного процесуального рішення у справі заявника про незаконне переведення після повернення справи на новий розгляд. Відповідно було порушення п. 1 ст. 6 Конвенції, а саме: порушення права заявника на доступ до суду»⁵.

Слід зазначити, що у рішенні від 21 лютого 1975 р. у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» ЄСПЛ зазначає, що будь-яке судове провадження із усіма його процесуальними гарантіями є фікція, якщо людина не має реального доступу до суду»⁶.

³ Конституційний Суд України: рішення. Висновки. 1997-2001 / ред. П.Б. Свєрафов. Київ: Юрінком Інтер, 2001. С. 274-275.

⁴ Рішення ЄСПЛ від 4 грудня 1995 р. у справі «*Bellet v. France*» (заява №23805/94). <<https://ips.ligazakon.net/document/ES011035>> (2022, березень, 15).

⁵ Трегубов, Е.Л. (2010). Право на справедливий суд у практиці Європейського суду з прав людини. *Форум права*, 1. С. 360.

⁶ Рішення ЄСПЛ від 21 лютого 1975 року у справі «Голдер (*Golder*) проти Об'єднаного Королівства», заява №4451/70. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_086#Text> (2022, березень, 20).

У рішенні «Ейрі проти Ірландії» судді зазначають, що держава крім негативного зобов'язання не чинити перешкоди суб'єктам, які бажають скористатися судовим захистом, не може не виконувати позитивних зобов'язань, що виражаються у створенні умов для доступу до суду, наприклад у вигляді звільнення від мит⁷.

Слід зазначити, що особа може відмовитися за власним бажанням від доступу до суду. Так, у рішенні від 27 лютого 1980 р. у справі «Девеер проти Бельгії» зазначається, що право на звернення до суду може здійснюватися або не здійснюватися⁸.

На думку П.Д. Гуйвана, «...прямим порушенням повноваження на доступ до суду є необхідність отримання спеціальних дозволів на звернення до суду або обов'язок особи до моменту звернення до суду з позовом вичерпати передбачені законодавством способи досудового врегулювання спору чи внутрішньовідомчу систему подання скарг»⁹. Тобто, не може бути ніяких спеціальних процедур, дозволів для того, щоб звернутися в суд.

Слід зазначити, що правосуддя в Україні здійснюється, а право на доступ до суду забезпечено в тих областях, де не ведуться бойові дії. В умовах воєнного стану усі зусилля направлені для того, щоб конституційне право громадян на звернення до суду було реалізоване, а порушене право було відновлене.

---

⁷ Рішення ЄСПЛ від 09 жовтня 1979 року у справі «Ейрі проти Ірландії». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_332#Text> (2022, березень, 20).

⁸ Рішення ЄСПЛ від 27 лютого 1980 року у справі «Девеер проти Бельгії». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://precedent.in.ua/2016/04/08/deveer-protuv-belgyu/>> (2022, березень, 20).

⁹ Гуйван, П.Д. (2019). Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами. Харків: Право. С. 133.